

2011 року склала 209 осіб. З цієї статистики видно, що близько чверті юнаків з поточного набору, які прибули проходити строкову службу є вихідцями з неповних сімей.

Аналіз психолого-біографічного анамнезу досліджуваних засвідчив факти домашнього насильства чоловіка / батька над жінкою / дитиною, що стало причиною їх розлучення. Здебільш це були прояви психологічного та економічного насилля. Тому ми вважали за необхідне включити елементи просвітницької, профілактичної та психокорекційної психологічної роботи з цими юнаками-військовослужбовцями, з метою запобігання в подальшому повторення внутрішньосімейного насилля в сім'ях, які в майбутньому будуть ними створені. Зокрема, нами було розроблено та проведено низку тренінгових та психокорекційних програм разом з психолого-виховним структурним підрозділом В/Ч та кафедрою теорії та методики практичної психології Львівського державного університету внутрішніх справ (ЛНУВС). Розроблені програми містили лекційні заняття, тренінгові та психокорекційні вправи на теми: «Сімейно-подружні стосунки», «Види сімей: існуючі ієрархії та рольова взаємодія в їх межах», «Феномен внутрішньосімейного насилля», «Внутрішньосімейні конфлікти, шляхи їх вирішення та запобігання» та ін.

Про вплив та корисність психологічного супроводу молодих військовослужбовців свідчать наступні результати. У завершальному анкетуванні виявлено вищу обізнаність юнаків з наступних питань: побудови благополучних сімейних взаємовідносин, відповідального виконання сімейних і батьківських ролей; вироблення навичок ненасильницької поведінки; знання про причини виникнення конфліктів, наслідком яких можуть бути прояви внутрішньосімейного насилля у сім'ї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0917-09>.
2. Загальна психологія : [підручник] / О. Скрипченко, Л. Долинська, З. Огороднійчук та ін. – К. : Либідь, 2005. – 464 с.

Олена Кобернік,

канд. психол. н., доцент,

Національна академія
внутрішніх справ (НАВС) України

РІЗНІ ПОСТАСІ НАСИЛЬСТВА

У статті представлено характеристику видів насильства, зокрема, основні джерела шкільних та сімейних конфліктів, які можуть призводити до проявів насильницької поведінки неповнолітніми.

Olena Kobernik

DIFFERENT TYPES OF VIOLENCE

The paper presents the analysis of violence, in particular, the main routes of school and family conflicts that can lead to incidences of violent behaviour in juveniles.

Насильство – це, на жаль, частина життя кожного з нас. Діти можуть побачити насильство в дитячому садочку, школі, вдома, по телебаченню, на спортивному майданчику, в магазині та інших місцях. Багато хто вважає, що конфлікт та насильство – це одне і теж. Ці поняття між собою взаємопов'язані, але не ідентичні за своєю сутністю. Наприклад, частина людей використовує насильство як засіб врегулювання конфліктів. Разом з тим, насильство є одним із шляхів виникнення конфліктів.

Виділяють три основні категорії насильства, причому частина громадян вважає насильством лише такий його вид, як фізичне насильство. А психологічне насильство та насильство з боку системи, на їх думку, не мають таких руйнівних наслідків, як фізичне насильство. Зазначимо, що останні два види насильства можуть мати не менш руйнівні наслідки, але, перш за все, зупинимось на визначенні всіх трьох видів насильства.

Фізичне насильство – це такі довільні дії, які спрямовані на нанесення шкоди особі у вигляді фізичної сили (наприклад, бійка з тілесними ушкодженнями різного ступеня складності).

Психологічне насильство – це нанесення шкоди почуттю власної гідності особи, зниження її самооцінки, формування почуття меншовартості (наприклад, коли дитині постійно говорять, що вона є неуспішною, нерозумною, нікчемною тощо).

Насильство з боку системи – це порушення основних прав та свобод людини. Коли такі дії використовуються регулярно, це може стати частиною культури та сприйматися як нормальні акти впливу на особистість.

Доцільно також розрізняти види насильства і за іншою ознакою – в залежності від того, чи виступає воно в якості засобів або мети. Насильство є метою, коли використовується для нанесення іншій людині певної шкоди (наприклад, поширення фізичних покарань в родині). Зазначимо, що ображена дитина може при цьому вирішити: «Батьки мене б'ють, тому що я погана!». Тобто, якщо систематично і сильно нападати на дитину, вона починає сприймати себе негативно в цілому, вважаючи, що заслуговує на таке відношення. Так формуються комплекси неповноцінності та меншовагтності. Насильство стає засобом, коли хтось починає бійку в класі з метою довести іншим власну силу. Діти, які були жертвами або свідками насильства – фізичного чи психологічного – можуть тривалий час і важко переживати ці події, навіть, якщо вони будуть мати можливість обговорювати цю тему з психологами або педагогами. При цьому, за підлітками залишається право не розповідати про травмуючі події, якщо вони цього не хочуть.

Особлива негативна роль у розповсюдженні насильства як звичайного явища, належить засобам мас-медіа (телебачення, інтернет, преса тощо). Суспільство нерідко сприймає насильство як засіб вирішення конфліктів, а діти, як відомо, формуються під сильним впливом того, що їх оточує. Якщо переважає інтерес до насильства, відсутнє адекватне відношення до цього явища загалом, моральна оцінка ситуацій та дій є розмитою та невизначеною, діти звикнуть відноситись до насильства як до практичного та нормативного способу розв'язання конфліктних ситуацій. Щоб спробувати змінити подібну ментальність, треба, по-перше, навчити дітей розпізнавати насильство, а, по-друге, опанувати технікою вирішення конфліктів ненасильницькими засобами.

Проаналізуємо більш детально основні джерела шкільних та сімейних конфліктів. Зазвичай, в школах існують певні жорсткі методи вирішення конфліктів, що може стати перешкодою для більш творчих підходів до розв'язання стандартних або нестандартних ситуацій. Педагоги намагаються пояснити це тим, що, інколи, саме ці формальні методи потрібні для захисту прав учнів, з чим я дозволю собі не погодитись. Також існує шкільна ієрархія та дистанція між учнями та вчителями, що теж може стати передумовою конфліктної взаємодії, що особливо притаманно для підліткового та раннього юнацького віку. Відносини між учнями, поділ класу на підгрупи, кожна на чолі зі своїми сублідерами також провокує конфлікти на основі різних цінностей, інтересів, особистих симпатій та антипатій, матеріальних можливостей та статусу батьків. Школа є установою з певними специфічними нормами та правилами, розпорядком дня, і якщо учні не усвідомлюють необхідність їх виконувати, це може також породжувати конфлікти та відповідні санкції.

Кожна родина є невеликим суспільством, яке має власну структуру, власні відношення, свою ієрархію, свої сильні та слабкі сторони, власну систему цінностей та правил, і, нарешті, свої конфлікти та стратегії їх вирішення. У більшості сімей типовою конфліктною ситуацією є суперечки між її членами. Сімейні непорозуміння та суперечки суттєво відрізняються від ділових відносин. Відчуваючи близькість один до одного, члени сім'ї під час родинних конфліктів почувають себе більш впевнено, з одного боку, а з іншого – менш стриманими у вираженні власних почуттів. Адже при суспільних конфліктах за межами родини, ми звикли контролювати свої емоції та бути більш обережними та коректними у висловленні власних думок або суджень. Та й відносини у цих конфліктах є краще структурованими та формалізованими. Джерелом сімейних конфліктів часто є різниця в поглядах між поколіннями, і тому проблема батьків та дітей, незалежно від рівня розвитку цивілізації, є вічною. У цьому є позитивні моменти, оскільки дитина отримує уявлення про те, наскільки різними можуть бути у членів родини погляди на будь-які ситуації.

Для того, щоб розрізняти поняття «конфлікт» і «насильство», а також навчити дітей правильно і своєчасно вирішувати конфлікти різного рівня, не переводячи їх в площину сварок, образ, бійок, невмотивованої агресії, погроз та криків, приниження іншої людини, неповаги до неї, бажано опанувати стратегію п'яти сходинок. У межах статті намітимо основні сходинок цієї технології:

- опанування вмінням своєчасно розпізнавати конфлікт, пригадавши власні емоції та переживання, які супроводжують подібні ситуації;
- вміння аналізувати власні почуття, причини їх виникнення та перебігу, а також реальні почуття іншої сторони, навіть якщо вони маскуються;
- розуміння власних глибинних інтересів у конкретній конфліктній ситуації та інтересів іншого учасника конфлікту, спроба знайти хоч якісь моменти їх запобігання, а не протистояння;
- визначення різних варіантів вирішення даної ситуації, навіть кумедних або фантастичних, оскільки, чим більше віяло можливостей, тим більше є шансів вибору ефективного, доцільного та відповідного рішення;
- остаточний вибір такого варіанту, який частково або повністю задовольнить обидві сторони.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конфликт и общение : путеводитель по лабиринту регулирования конфликтов. – Кишинев, 1997.